

Udvarhelyi sokadalom

Mintha műfajváltásnak lennénk tanúi közművelődésünk életében. Nem egy hagyományos műfajunk fogvatkozik tagokban, pártolóiban, és hiába minden társadalmi, intézményi támogatás, csak színtelenedik, néptelenedik. Aggodalomra még sincs ok, hiszen az új igények, változó társadalmi feltételek talaján új műfajok születnek, mások megerősödnek, intézményi jelleget kapnak. Új közművelődési alakulatok táborában úgy négy-öt esztendeje egyik legrokonszenvesebb porta a táncházaké, amelyek a táncművészeti anyanyelv megalapozásának fórumaivá váltak. Egymás után születnek (számbavétel sem lehetséges, mert mire e sorok megjelennek, reméljük, új zászlók jelzik közművelődésünk térképén a frissen alakult táncházakat), gyorsan erősödnek; a legkülönbélebb társadalmi kategóriák szervezik és látogatják a néphagyomány értő, aktív pártolásának közös céljával.

De ezen a portán is – elméletileg-gyakorlatilag – sok még a tennivaló; a módszertani vonatkozások sem tisztázottak maradéktalanul. Mivel a táncház jellegénél fogva legkevésbé „az egyenruhát” tűri, a gondok, szervezési vonatkozások megbeszélésére, a néprajzi továbbképzésre megfelelőbb keret, alkalom a találkozó jellegű tapasztalatcseréknél nem is lelhető. A tavaly megtartott első találkozó szervezését, meg az idén is, miként az úgy is illendő, a táncházak tömegalapját alkotó fiatalok szervezete, a KISZ vállalta. A megyei KISZ-bizottságnak az idén a Román Televízió Magyar Nyelvű Műsora meg a Kriterion Könyvkiadó személyében olyan segítőtársai akadtak, akik a találkozót nagyszabású tudományos szimpozionná és a népművészeti értékek (színpadon felvonuló) seregszemléjévé alakították. Faragó József – tapasztalatai jogán – meg is állapította, soha egyhelyütt ennyi folklorista, néprajzos egybe nem gyűlt, soha ennyi néprajzi előadás el nem hangzott. De soha ilyen gazdag, változatos néprajzi övezeteket, autentikus régi anyagot felvonultató rendezvényt sem láttunk. Így tisztelték meg a rendezők a táncházak részvevőit, a kolozsváriakat, a csíkszeredaiakat, az udvarhelyieket, a marosvásárhelyieket stb. A meghívottak sokaságával, a kevésbé ismert néprajzi övezetek folklorisztikai értékeinek bemutatásával a táncház életképességét is igazolták, mintegy fölszólításul mindazoknak, kik valamit e téren tehetnek: úgy pártolják táncházainkat, miként ők tették azon a szombat-vasárnapon.

Szervezés, célkitűzés. A találkozók célját Pászka Imre, a KISZ Hargita megyei bizottságának propagandaitkára és Molnos Zoltán, a municípiumi pártbizottság titkára egyértelműen meg is fogalmazta: a táncházak tagjainak néprajzi képzését szolgálni – elméleti, gyakorlati vonatkozásban egyaránt. Hazánk nemzetiségi néprajzi övezetei során haladva az idén az elképzelés a helyi néprajzi kiadványok (Lövétei szedettes, készülő Homoród menti bútorfestő tanulmánygyűjtemény) és két Kriterion könyv (Kis-Küküllő mente magyar népművészete és a készülő moldvai magyarság néprajzi szintézise) kapcsán a Homoród mente, a Küküllő mente és a moldvai magyarság néprajzi sajátosságainak körvonalazása tudományos kutatók előterjesztéseiben, majd utána e téjegységek felvonultatása a helybeli lakosok bemutatásában. Soha okosabb, gazdaságosabb elképzelést! Az elméletet és a gyakorlatot e második

részben is értőn és inspiráltan hangolták össze: a tudományos kutatók a néprajzi övezet küldötteinek fellépése előtt elhelyezték az illető helységet földrajzilag, röviden vázolták a néprajzi sajátosságokat, közölték a nótafák, táncosok és az egyéb szereplők nevét.

Tudományos előadások. Ülünk az előadóteremben, dr. Kós Károly előadását hallgatjuk. Jobbomon Hanni Markel szász néprajzkutató, balra Tamás Margit, a pedagógiai líceum Orbán Balázs nevét viselő néprajzi körének vezetője, nem sokkal odébb Ivan Rebușapcă, hazai ukrán folklorista, az elnökségben Mihail Marinescu egyetemi tanár, akiről mind Farkas Árpád verse jut eszembe (Lipovánok), lévén ő a lipovánok folklórjának kutatója. Előadóként ül még a teremben Faragó József, Nagy Jenő, Geréd Gábor, Tamás Margit, Nagy Olga, Kőnczei Ádám, Albert Gizella, Kósa Szánthó Vilma, Kallós Zoltán, Szentimrei Judit, másnap megérkezik Seres András és Ráduly János.

Nemzetiségi néprajzkutatásunk jelesének előadásait azonban nagyon „zártkörűen” hallgatjuk. A táncházások be-bemerészkednek, egy előadás idejére-felére le is telepednek, de csakhamar újra magunkra maradunk. Milyen kár!

Tavaly is hasonlóképp történt. Hasznos lett volna az eltelt idő alatt megtanácskozni a fiatalokkal: ők a néprajzi képzésre milyen formát választanának. Talán az ő kérdéseik alapján, azoknak előzetes közlésével kellett volna az előadókat fölkeríteni, mert bármiként is szépítjük a dolgot, az előadások nagy része pusztába kiáltott szó maradt. És közben általános volt a békétlenkedés. Az előadó eltékozolt időnek vélte ittlétét, a fiatal a forma miatt önmagát fosztotta meg a gazdag néprajzi információktól. (Menteni a menthetőt: folyóiratunk vállalta valamennyi tudományos dolgozat közlését.)⁵⁴

A színpadon a Homoród mente, a Küküllő mente, a moldvai csángók dalosai, táncosai váltogatják egymást. A nézőtér is tömve érdeklődő közönséggel, de főként táncházásokkal – minden lélek ott van „csudamalom látni”. A Homoród mentéről Homoródalmas és Lövéte, Kolozs megyéből Méra, Szék és Györgyfalva, aztán Küküllő mentéről Királyfalva, Ózd, Magyarlapád, Moldvából Lészped, Lujzikalagor, Pusztina, Klézse, Külsőrekecsény, a Mezőségről Visa meg Buza táncosait-énekeseit, táncházait láttuk. A táncházások számára kettős láttatással és célzattal: ismerked-

54 Az írás mellett – külön keretben – közlésre került *A székelyudvarhelyi néprajzi szimpozion előadásai (1979. június 9–10.)* listája, sorrendben: Dr. Kós Károly: Adalékok a moldvai magyarság körében végzett gyűjtőmunka történetéhez; Faragó József: A moldvai magyar folklór körül; Nagy Jenő: A moldvai magyarság öltözetének általános jellemzése; Mihail Marinescu: A lipován folklór bemutatása; Geréd Gábor: A Homoród menti bútorfestés sajátos jegyei; Tamás Margit: Táncszokások, táncrend Lövéten; Nagy Olga: Szempontok egy falu néprajzi monográfiájához; Ivan Rebușapcă: Az ukrán folklór bemutatása; Kőnczei Ádám: A pontozó ritmikájáról; Albert Gizella: Adalékok Kénos népi építkezéséhez; Kósa Szánthó Vilma: Székely és moldvai magyar rokonságnevek összehasonlító vizsgálata; Kallós Zoltán: Lujzikalagori hejgetés; Seres András: Inghímzések összehasonlító vizsgálata; Szentimrei Judit: Moldvai magyar inghímek; Ráduly János: Mondák a mai kibédi köztudatban; Hanni Markel: A szász népköltészet egy sajátos műfajról. A felsorolt előadások közül a Művelődés folyóirat közölte Faragó József (*A magyar folklór gyűjtése Moldvában*. In: Művelődés, 1979/11. 29–30.) és Nagy Jenő (*A moldvai csángó öltözetéről*. In: Művelődés, 1980/11. 32–34.) előadását, illetve az ülészaktól függetlenül Seres András és Szentimrei Judit több témába vágó írását.

jenek meg a tájegységek folklórkincseivel, másrészt kapjanak kedvet a színpadon látott táncokhoz, dalokhoz. És zajlott a műsor legfőképpen közös gyönyörűségünkre: olyan felvonulás volt ez, hogy a legkritikusabb szem is csak apróságokban talált kivétnevelőt (a szoknyák hossza, gyöngyrengeteg a moldvai asszonyok nyakán, dal és kíséret diszharmóniája, némely műsorok időtartama stb.).

Tokos Péterné Orbán Rózsa énekelt Lövétéről, Marcika Zsuzsa Királyfalváról, Puskás Antiné Járó Anna, Puskás Antiné Bálint Anna meg Márton Erzsike Lészpedről, Zsigmond Maric Lujzikalagorból; a pusztinai Laczkó Györgyné Püspál Anti Marika néni bottal kocog ki a színpadra, milyen szépen énekel (Fényes csillag, jaj de rég, hogy vándorolsz), és hogy ünnepelik ezek a fiatalok! Csak ámul az ember, milyen tökéletesen szelektált a népdalanyag, csupa kevéssé ismert, régi stílusú népdal. Ép, gazdag figurájú táncrendek, szemgyönyörködtető egyéni díszítésekkel, a táncosok önmaguknak táncoló belefelejtkező örömeivel. A helységek, a nótafák, a repertoár megválasztása a hozzáértés csillogó jelei. De nincs itt semmi rejtély, hisz itt ül körülünkben Kallós Zoltán is, e vidékek kutatója, akihez a műsor közben is odajön egy-egy későbbi szereplő, „tanácskozás” végett.

Az előcsarnokban és jégpályán a színpadi műsorhoz méltón énekeltek-táncoltak a sok irányból érkező tánc házasok: diákok, munkások, falusiak, értelmiségiek. A meghívottakkal nagy egyetértésben. A lánjbisfersingű visai lány a hejgető lujzikalagori emberrel, a „virító, de nem rikító” viseletű mérai lány a lapádi legénnyel, a Tázló menti pusztinai ember a homoródalmási asszonnyal, farmernadrágos fiú a külső-rekecsényi csángósingű kislánnyal. A tánc házzenekarok együvé telepednek, együtt húzzák, mindenki egyet énekel, egyet táncol... Sokadalom van, vásár. Egymásnak adják és veszik – szívből ingyen – a dalt, a táncot, mutatják a viselet szabását, díszét...

Utóhangul. Ma még talán föl sem mérhető, milyen „haszonnal” járt ez a találkozó a tánc házmozgalom gyarapodásában. De mintaként és mérceként már is odaállítható minden elkövetkező hasonló „sokadalom” elé. Főként tartalmi vonatkozásban, amelynek a legnagyobb erényei kétségtelenül a három szervező szerv és intézmény összefogásának tudható be. De ha e szerveket elő is soroljuk, mégis neveket kell emlegetnünk, hiszen személyileg többről van itt szó, mint hivatali kötelességteljesítésről. Kellott Pászka Imre kezdeményező készsége és bátorsága, Csáky Zoltán kitűnő szervező adottságai, Katona Ádám és Kallós Zoltán szaktudása, önzetlen segítsége, a helybeliek: Tamár Margit, Vass Albert és mások „térdig jártam le a lábam érte” magatartása.

Az ember gyarló, mert sohasem elégedett. Elmereng azon, hogy mennyi mindent kellett volna megbeszélniük azoknak a tánc házasoknak kötetlenül, őszintén. Bizonyos, hogy azon a másfél napon a táncolás, dalolás mellett erre is sor került, de talán szervezeten sem ártott volna szót váltani éppen a szervezési kérdésektől egészen az apró szakmai gondokig. Bizonyos, hogy a jelenlévő tudós emberek sok mindenben segítségükre lehettek volna; az is bizonyos, hogy a fiatalok is tudtak volna – gyűjtéseik alapján – értékes adalékokkal szolgálni a néprajztudomány szintézisei számára. Jó lett volna meghívni egy-egy lelkes embert Váradról meg Szatmárról, Aradról meg

Temesvárról és máshonnan, ahol nem működik táncház, háztűznézőbe; hátha vinne haza is a parázsból, fúvogatná útközben, tartson ki hazáig. Jó lett volna, ha több koreográfus gyűlt volna ide, lett volna miből okulnia annál is inkább, hogy hasonló rendezvényekben igazán nem bővelkedünk. Igaz, nem is volt olyan előzetes hírverés, hogy tudni lehetett volna, milyen ritka ügyes dolog készül itt Udvarhelyen. Az elmaradóknak tanulságul: figyeljék a következő évi találkozó híreit, nehogy valamiképp újra elszalasszák ezt a különleges sokadalmat.

Béres Katalin

(Művelődés, 1979/8. 19–20.)

Korunk Galéria

Szombaton délben fél egykor a korondi Józsa János (több országos díj nyertese) bokályaiból, tányéraiból, vázáiból nyílik kiállítás a Korunk szerkesztőségében. A megnyitó műsorában Molnos Lajos olvas fel verseiből; az Ördögszeker együttes (Székely Levente, Sinkó András és Könczei Árpád) maroszséki népzenet játszik.

(Igazság, 1979/216. 2. – 1979. szeptember 14., péntek)

Tetszett a visai

Sajnos, csak menet közben bekapcsolódott nézőként gyönyörködhettem a hétfői magyar adás során közvetített II. Táncháztalálkozóban. Ha jól értettem, további részleteket láthatunk, hallhatunk majd. Addig is szeretném elmondani, hogy a visai táncrend igen-igen tetszett. Ha tán valaki nem tudná: Visa Zsuk községhez tartozó, vagyis a Mezőség észak-nyugati peremén fekvő falu. Hagyományörzése lakóinak magatartásában gyökerezik, amihez némileg magyarázatul szolgál, hogy a helységet a közeli múltig csak kövezetlen út kötötte a külvilághoz.

A visaiban gyönyörködve teljesen közömbössé vált számomra, hogy a talán féltucatnyi párból hány a valójában odavalósi, s hány a táncázás fiatal – maga a tánc kötött le. Mondhatnám azt is, hogy a népi tánc. De szándékosan nem mondom, mert a fogalommal manapság gyakran illetnek olyan produkciókat, ami legfennebb kecses, helyenként éppen szilaj, szemet gyönyörködtető és magával ragadó, egymásba kapcsoló, betanított figurák sora, amiből összképként mindig kisikeredik a népies. Ami viszont éppen csak annyira népi, mint amennyire a színes papírokból ügyeskedett virág is virág. Az ilyen „népi táncokat” mindig pontosan addig roppják az együttesek – hivatásosak és műkedvelők, akár a Televízió kérésére is – ameddig a betanult mozdulatokból ki nem fogynak. (Ismételni akárhányszor tudják, folytatni viszont